

ГОДИНА I.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 27.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЊА МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

Ш А Р А Њ.

(Наставак.)

Панта. (Пола за себе.) Е, сад је ли то паметно: ти си вредан! Као да ја не знам да сам вредан. (Гласно.) Буди само и ти вредна, па гледај твога посла.

Ана. Панто, ал' сам ти ноћас нешто чудно снила.

Панта. Но, и то ће што паметно бити.

Ана. Сневам ја, а наш пето понео се на праг па кукурече.

Панта. Но кажем ја!

Ана. Не да је кукурегао, знаш, још ми и сад зуји у глави.

Панта. Не ће ти никад ни престати!

Ана. А ја стадох премишљати: Боже мој, шта ће то бити, откуд ће то нама гост доћи; ал' тек што се ја осврнух, врата се отворише, а наш Станко из Сомбора дође. Ала сам му се обрадовала! — Шта, зар се ти не би радовао да дође?

Панта. Даклем ја сад немам друга посла, него да се разговарам о твојем сневању!

Ана. Човече, та немој такав бити, већ дај, да се паметно разговарамо.

Панта. А ко се још са женом паметно разговарао?

Ана. Ал', молим те, слушај. Та то наше дете, ево сад је већ свршио своју препандију, — није л' ти сам попа приповедео, како је добар ђак, како ће ваљан учитељ бити. А ево сад ће да бирају овде учитеља. Та само једну реч да рекнеш, па ево му леба!

Панта. Ху, ху, ху, колико речи, толико таљига лудости!

Ана. Та није то лудост, већ ја сам тако наумила, а већ сам и с попом, и с снезом, и с домином говорила, сви су му пријатељи, па сад било теби право, или не, Станко је дошао. Та да га видиш како је нарастао, читав човек! Станко, — оди ти, сине, оди!

Станко. (Дође, пољуби оца у руку.) Бабо, мени је мати поручила да дођем; ја сам мислио да је то и ваша воља.

Панта. (Баца ашов.) Е, е, сад реци да жена има искре памети. Па како си врага дошао, кад ниси ни новаца имао? — О! О!

Санко. Ја сам, фала Богу, и без новаца лепо дошао!

Панта. Ето, што ти је мушка глава!

Ана. (Таре руке од радости; за себе.) Нека, нека, попусти ће!

Панта. Е, кад си дошао, сад си ту! Не могу те тако отерати. Ал' кад мати мисли, да ти ваља овде остати, онда ће најпаметније бити да што пре одлазиш. Јер што жена каже, то треба са свим другчије учинити, ако хоћемо што паметно да урадимо. Данас си овде, сутра прежем коње, па управо у Карловце у богословију. За десет година можеш архимандрит бити.

Ана. Није него још нешто, да га жива у ћелију закопамо.

(Наставиће се.)

ПИСМА ИЗ СРБИЈЕ.

(Вајмар. — Србин, немачки глумац. — Прва скупштина глумаца целе Немачке. — Један летимичан предлог.)

(Наставак.)

Шилер и Гете васкресоше међу тим праву трагедију, што поможе позоришној уметности, да се уздигне у вишу сферу. На њих се угледаше многи са свакојаким успехом, црпили материјала из старине, историје и романтике. Осим драматке појезије позоришној уметности много поможе и то, што су оба ова песника лично радили на самоме позоришту у Вајмару. Вајмарским је позориштем управљао Гете под окриљем кнеза Карла Августа и с малим средствима подиже га толико, да је постало узор-позориште за целу Немачку. Глумци вајмарске школе увек су се одликовали као уметници у потпуном смислу и, као што они веле, у вишем стилу. По смрти ових великана вајмарско се позориште још дуго држало на висини својој под управом Волфовом. Пишући ове врсте случајно ми паде на памет ово питање: Ко ли ће Боже код нас постати српски Вајмар: Београд, Нови Сад ли, или Загреб?....

По подне спремих се за пут. Г. Савић испратио ме је на железничку станицу. Између осталих путника спазих у чекаоници неку господу и госпође, који својим живим говором, окретним телом и драстичним костимом јако упадаху у очи. Све то бејаху чеда талијина. На моје питање рече ми г. Савић, да ти глумци и певачи одлазе

у разна места, да тамо две три вечери гостују, па да се одмах опет врате. А и за што не би ишли? За талир два, а и за не пун талир оду тамо, па се тако исто јевтино и врате. Железница помаже и да они чешће могу на разним позориштима играти, и да њихово гостовање интендантуре не стаје скупо. Дакле ако и ко, наша позоришта и наши глумци никако не смеју бити противу железница! За час тили управе би имале оне глумачке снаге, које публица у онај мах бегенише; премда су вам, знате, и те поштоване публике као уседелице девојке: не можеш им уговети, па да им дајеш свако вече нове комаде не од пет, него од педесет радања.

Испраћајући ме г. Савић примети ми, да му је жао што не могу десетак дана остати те да видим једну скупштину, која ће бити по мене врло интересантна.

— А каква, молим вас? Упитам га.

— Општи конгрес немачких глумаца биће овде у Вајмару.

— Е то је доиста вредно, да се мало човек позаустави, али, као што видите, пречи послови не дозвољавају ми даљи останае. Ја вас молим, да ми по свршетку скупштине јавите, шта се све и како радило на том глумачеом састанку.

(Наставиће се.)

Д И С Т И Њ И.

(„Париска сиротиња,“) драма у 7 раздела приказивана је први пут 13. о. м. Већ из самога наслова у стању смо троје да изведемо: из прве речи, да је комад преведен са француског; за тим, да је комад локалан (париски), а најпосле (из друге речи) да је комад тенденциозан, који смера на то, да нам покаже париску сиротињу. Наслов је у првој и другој тачци и оправдан, у трећој није. Одмах ћемо видети, за што није.

Наслов обично не мора обухватати ни садржаја, ни тенденције у комаду (ако је има) и састоји се каткад просто из имена, н. пр. „Краљ Лир;“ каткад из незначног предмета, који на то служи, да се њиме заплет отилете, н. пр. „Чаша воде;“ каткад из околности, која заплету за основ служи, н. пр. „Тражи се васпитач;“ каткад хотимице из такве речи, која је противна садржају, да се на тај начин публика изненади, н. пр. „Поштењаци,“ где очеку-

јемо, да ћемо видети поштене људе, а оно је баш противно; најпосле каткад, а нарочито у старије време, наслов са самим комадом не стоји ни у каквој свези, већ се тиче нечега десетого, н. пр. у аристофановој шаљивој игри „Витези.“ У овоме се комаду исмевао најпопуларнији, најсилнији, а при томе врло осветљив човек онога доба, те због тога, када је већ дошло до представе, није могао сиромаш Аристофан да нађе занатлије, који би се усудио, да за корове направи образине, а користе опет не смедеше да без образине представљају, и тако овај комад, који је доцније приликом представе одржа победу над свима осталима, не би ни био приказиван, да се није смисловала каста витезова (којима је иначе комад ишао у рачун) и да нису они сами без образине представљали корове. Њима у пошаст назове Аристофан свој комад „Витези.“

Као што дакле видимо, наслов не мора обухватати ни садржаја, ни тенденције комада, али ако је који комад тенденциозан, па ако се насловом хоће да означи тенденција, онда наслов мора обухватати тенденцију. Па је ли то учињено у овоме комаду?... Држим да није. Судећи по наслову, ишчекивали смо, да ћемо видети целу париску сиротињу, била она ма кога сталежа, а кад оно, а ми видисмо само сиромашне „капутлије.“ Можда ће ми ко приметити, да је било и раденика и просијака?... Нетина је, али ови нису изнесени као сиротиња, већ на против доказивало се, да они, ако и нису баш богаташи, а оно да бар угодно могу живити, и да могу, поред својих лепих заслуга, са својим стањем задовољни бити. Да ли то стоји, остављам свакоме да расуди, једно само желим да докажем, а то је, да наслов не обухвата садржаја.

После ове оптужбе, под коју смо ставили наслов, подижемо тужбу против мотивовања предмета, тврдећи, да је недоследно у ефекту, којег проузрокује. Да видимо. Госпа Бернијерева са децом Андријом и Антоанетом осиромашила је услед преваре вилбрунове, који је од Петра Бернијера цело њено и деце јој имање управо рећи отео. Мотив њеном осиромашењу — превара — уједно је доказ, да је бернијерева породица без њене кривице осиромашила, те због тога овај мотив побуђује у нама сажаљење. Исто важи и за грофа Фабија Рокџеља, који је осиромашно због несмисленог живота свога оца, дакле без своје кривице. Међу тим бернијерева породица, која је из почетка како тако животарила, од дана на дан допада све веће и веће сиротиње, најпосле долази до просијачкога штапа. Да ли и сада без своје кривице? Не, већ због лажнога стида. Госпа Бернијерева добро зна, да је сиромашна, па ипак не ће то да каже своме сину, који није више мален, већ одобрава, да овај за три ките цвећа избаци 2 франка, да њена кћи троши новаца на луксузне везе... Њен син Андрија дознаје,

да је његова породица убога сирота, па ипак нема срца, да каже проситељима милостиње за сиротињу, да је гори просијак од оних за које се проси... Гроф Рокџељ нема шта да руча, ипак се лепој госпођици за љубав задужује са два лујдора!.. Немамо ништа против тога, да је мотив даљег и даљег осиромашења лажан стид, јер то је таква истина, коју не морамо по Паризу тражити, по што је налазимо довољано и код нас, но питамо само, каквога ефекта проузрокује у нама овај мотив. Да ли и опет сажаљење? Држим, да не, јер код нас веле људи: тако му треба, не био се разматати, кад му не може бити! Ми дакле не сажаљевамо више сиротињу, и ту лежи недоследност. Даље би приметио, да има недоследности и у појединим карактерима. Тако н. пр. гроф Рокџељ у кући банкарској напушта Антоанету или због тога, што је пропао на смера на добру партију са банкарском кћери, или због тога, што је Антоанета њему рекла (из племените побуде) да га не воли. У првом случају није доследно, да човек, који грамзи за имањем, оставља (у последњем разделу) своју заручницу и прелази својој првој љубави, за коју онда још не зна да је дошла до леног имања; или је други случај, и онда није доследно, да се враћа Антоанети, која га не воли, по што је на тај начин због тога, што га она не воли, није морао ни напустити.

Најпосле приметили би и то, да ни са моралом нисмо на чисто. Андрија (у последњем разделу), дошав к себи, увиђа, да ако памет и глава може да обмане, руке не обмањују, већ уме да раде. Рад је дакле, што писац препоручује сиромашним капутлијама, па не ће бити сиромашни, а овамо не показа нам ни у једном разделу, како би породица бернијерева радом и трудом дошла до угоднога стања, већ ту при крају тера правцу, и враћа породици отето јој имање. То је и у реду: правца кад тад мора победити, али овде случајно тако изгледа, да је довољно обећати само, да ће човек раден бити, па ће одмах бити и награђен. Сетимо се само комада: „Нов племић“ па ћемо видети, да се племићева породица прво радом помогла, онда је тек правда наградила. Писмо на чисто са моралом ни у карактеру плантросовом. Овај је саучесник у превари. Бог га је казнио, те је допао просијачког штапа. Али као просијак какав је он човек? Час се каје, час не, час чини добра, час зла, час би да помогне породици бернијеровој, час би да продаје признаницу за 150.000 франака, и да с тим туђим новцем тера и даље кера? Најпосле уједаред га спопадне нека тежња, да постане поштенним човеком, и изда целу превару. И он остаје не кажњен, који је исто тако крив као и Вилбрун! Или је можда лакомиленост (тим мотивује писац његово саучешће) — повукла она ма какве последице за собом — у Паризу маленост? (Свршиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТЦЛАТА

ПРЕДСТАВА 27.

БРОЈ 18.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 16 ФЕБРУАРА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

ПРВИ ПУТ:

M A R M J A N A

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 РАЗДЕЛА, ПО ДЕНЕРИЈУ ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ УДЕСИО МАНОЈЛО ХРВАЊАНИН.

О С О Б Е :

Бертран	} дунђери, надничари	Ружић.
Реми		Брани.
Маријана, бертранова жена		Д. Ружићка.
Грофица Софија Висијерева		Ј. Маринковићка.
Теобалд Висијер, рођак јој.		Недељковић.
Апијани.		Суботић.
Бартолен, лекар	} у лудници	Зорић.
Амброз, надзорник		Харић.
Ката, маријанина мајка		Ј. Поповићева.
Маргарита, маријанина пријатељица		М. Недељковићка.
Марта, маријанина пријатељица.		М. Савићева.
Гиљом	} у служби грофице Висијереве	Пешић.
Шарлота		Л. Харићева.
Жак		Лесковић.
Батиста.		Лукић.
Слуга		Бунјић.

Господа и госпође, сељани и сељанке.

Збива се у Француској пре француско - пруског рата.

У петак 18 фебруара први пут: „**АРТАКСЕРКСЕС.**“ Лакрдија у 1 радњи, по немачком за српску позорницу удесио С. Рајковић. Пре тога: „**САВЕТ ГРАТИС.**“ Шаллива игра у 1 радњи, од Чарлеса Денса, с енглеског превео С.

Д. РУЖИЋ и ДР. РУЖИЋКА у данашњим својим улогама праштају се са поштованом публиком.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. и то: у трговини Пере Попадића, Паје Миросављевића, Стеве Ратковића и Јоце Филиповића, у срп. народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.